

מסוגלות למכור אף חברה ממשלתית אחת? לא התכוונתי להקים רשימה לכנסת. לא זאת היתה מטרה. לא שאני לא רוצה זאת בשום פנים ואופן, אלא שהמטרה היתה להקים גוף שלישי, שלא יהיו בו אותם הרברים החולניים הקיימים בשני הגופים. רשמתי את הגוף החדש ב-1983. איך מקימים מיפלגה? כבר לפני ש' יצאתי מהמשלה, דיברתי עם אנשים פוליטיקאים, עיתונאים, סתם אני

צריך לפקוח עין. ניסו להכניס כל מיני סעיפים ילדותיים לתקנון. אני לא רוצה לפרט שמות. אני היחיד שקמתי נגדם. אני רוצה להדגיש שהצהרתי מהתחלה שאיני רוצה מקום בכנסת הבאה. לא בשביל זה הקמתי מיפלגה. לא בשביל זה עזבתי את הליכוד. מה היה לי רע בליכוד? ישבתי בכנסת שבע שנים, והציעו לי מכל טוב: תפקידים כמו יושב-ראש הכנסת — כיהנתי בתפקיד זה שנה וחצי —

„נמשיר בלי צ'יץ!“

שום. לא רבים קפצו על הרעיון, אני חייב להודות. פניתי בעיקר אל אנשי הליברלים, ואל אנשים המוהים עם המרכז. הליברלים לא התלהבו. אין לי מושג אם רוחה של ר"ש נשפה בעורפי. אני גם לא יודע בדיוק מה זה, אם כי נכון שלמושג הזה יש אסוציאציות מאוד-מאוד מסוימות. רק בשלב הרבה יותר מאוחר הצ' טרפו אליי שלמה (צ'יץ) להט ואריה דולצין. יחזקאל הרמלך המפורסם

במפלגות שמסכיבי והבנתי שצריך לקום גוף חדש. שתי המפלגות הגדולות עלו מזמן על מסלול רומה. הנה, לא מכבר ישב הממונה על החכ"רות הממשלתיות, זאב רפואה, ודיבר על מכירת כמה מהחברות הממ"שלתיות. ישב שם גם יעקב גריש, מי שהיה ממונה על התקציבים במישרד האוצר, ופרץ כצחוק גדול. במצב היימים, הסביר, של מינויים מיפלגתיים וכיבודים, שתי המפלגות הגדולות לא

מקום כממשלה — כיהנתי כשר כשנה וחצי. יש לי רקורד טוב אצל שריי-חרות, למרות העובדה שהייתי ליברלי. הייתי באצ"ל, הצלחתי שלא להסתכסך עם אף אחד. אפילו מנחם בגין אמר עליי: „משלנו הוא“

היתה למייסדים של המרכז הליברלי מין נאיביות כזאת. אני לא מבין, הם באמת חשבו שאפשר להעביר אנשים בסניפים ימים ולילות, שעות על גבי שעות. ואחרי-כך לא לתת להם שום ייצוג? ממש כך! הם ניסו לקבוע שכל הזכויות יוגדרו בתקנון רק עלי ידי 15 העליונים — הם עצמם.

ברמן עם משה שרת (1951) פעם למעלה, פעם למטה

נוח היה מאוד לטעון שאנשי יצחק יצחקי התפרעו, כי רבים מהם — לא נעים להציג את זה כך — יוצאי ערות-המזרח. נכון שמדובר כבר בדור שיצא מהשכונות והתפתח, אבל היה כאן תרגיל מבריק מצידם של המייסדים. אין לשכוח שהימים של הוועידה שלנו היו הימים שאחרי ועידת-חרות, תחת רישומו הכבד של גסטון מלכה. התפרעויות, עדות-מיוחה — זה נשמע טוב, כפרט על הרקע הזה. ואכן, כך זה הוצג בחלק מהמאמרים בעיתונות: התפרעויות בוועידת המרכז הליברלי בעידן גסטון מלכה מחרות.

הגולם קם על יוצרו אבל הוא לא קם עליי! הרי מדובר במיעוט קטן! אני יודע. אני הרי נפגש עם אנשים, מבקר בסניפים. הרוב במפלגה — כן, זאת מיפלגה לכל דבר! אני לא רואה כמה שקרה סוף-סוף? כמה חברים יש במיפלגת שינוי? הרוב אינו מסכים לגישה הנאיבית של כמה מהמייסדים. אני לא מתרגש. נראה שאני בכלל לא אדם רגשני.

אני צופה עוד הרבה משברים למיפלגה. זו מיפלגה צעירה. בתחילת דרכה, שלא יכולה להציע עדיין כל מיני כיבודים ותפקידים. אני יודע שרבים מהמצטרפים הצעירים לפוליטיקה מעוניינים בכיבודים האלה. לי אלה אני אומר: „סבלנות, חכו ארבע חמש שנים. כרגע אין לנו מה להציע לכם.“

אסוסיאציות מסוימות

לא רציתי להקים מיפלגה חדשה, אלא הבנתי שחייבת לקום אחת כזאת, שיש צורך במיפלגה החדשה. זה היה אחרי שפרשתי מהממשלה, בעיקבות אירועי צברה ושאתילא. זה היה העיתוי, אבל לא פרשתי רק בגלל זה, אלא גם מפני שלא הייתי מרוצה מהמצב הכלכלי, למשל. לא רציתי לעשות רעש. העדפתי לצאת מהמישחק. אין לי עניין להיות במישחק הזה. לא היה לי שווה, כשר, גם לא הייתי שלם עם עצמי וגם סבלתי מהפסדים כספיים, כי הייתי מנוע מלהשיך ולפתח את מישרד עורכי-הדין שלי.

אז החלטתי שטעמתי וניסיתי איך זה להיות שר. הספיק לי. הבטתי

אני גם לא חושב שבמערך וכליכוד יושבים אנשים כליכוד שלייליים.

מה שקרה למיפלגה שהקמתי, כנתיח לאחור, הוא שבניגוד לציפיות, הצטרפו ממש מעט אנשים מהמיפלגה הליברלית, ואילו רוב המצטרפים באו ממיפלגות אחרות, או שהיו בלתי מיפלגתיים.

15 המייסדים חששו שיקחו מהם את השליטה במיפלגה החדשה. הם המציאו לשם כך טיעונים שונים. למשל: שהם לא יודעים את זהותם הפוליטית של המצטרפים החדשים למיפלגה ולכן

לא חשבתי שהעניינים במיפלגה שהקמתי יתנהלו כמו באגדת ילדים, אבל גם לא חשבתי — אני חייב להודות — שהם יידרדרו כליכוד מהה. קשה לי לחשוב על טעות גדולה שעשיתי, ושאוילי לא הייתי חוזר עליה, אני לא רואה שיכולתי להימנע ממי שהו. לא רואה שאפשר היה אחרת. אולי צירפתי מישהו לאימתאים למיפלגה? נו, לא היתה ברירה: בהתחלה לא היו לי אנשים! לא היה לי שום חלום שבמרכז הליברלי היו אנשים טובים יותר מהאנשים הנמצאים במיפלגות אחרות.

חוזה המיפלגה

פיתאום קם אדם בבוקר ומחליט שהוא מיפלגה. תחילה מגייסים אנשים, מארגנים פירסומים בעיתונות, מצר"מים. שמות" שיקנו מיסנה-תוקף למיפלגה ולפתע-פיתאום. מבלי להבין כיצד, מתרחק והולך החלום.

כך קרה לשר-לשעבר יצחק נבון, שפרש מהממשלה אחרי שנה וחצי בלבד של כהונה בה. וניסה להגשים חלום. כבר היו שחלמו על גוש מוליטי, או מיפלגה קצת אחרת. כבר היו דברים מעולם. ברמן גייס לעזרתו עסקנים פוליטיים מובהקים. כגון יחזקאל פלומין, יחזקאל הרמלך, אריה דולצין, שלמה להט ואחרים.

כאן — הוא אומר כיום, במבט לאחור — החל שורש הבעיה. ברמן, גבר שמור-הגיטב לגילו המתקדם, לבוש בקמידה, אינו נראה נרגש ממה שקרה. אין הוא מתחרט או מקונן על מר גורלה של מיפלגתו. הוא מנתח בחומרה את אשר קרה. אבל בטון מונוטוני. לדעתו עוד לא אבד הכל על החלום שלו. עתידה של מיפלגתו אינו מאחוריה.

גם על-כך שנטש תפקידים יוקרתיים, כגון יושב-ראש הכנסת או שר בממשלה, אין הוא מצר. „כנראה שאני בן-אדם לא רגשני“, הוא מעיד. לפחות בשטח הזה. בזמן שאני עוסק בתפקיד כלשהו — לא קיים שום דבר אחר לגביי. אבל ברגע שגמרתי את התפקיד — אני מתנתק ממנו כליל. 24 שעות אחר-כך אני בקושי זוכר שהייתי שם...“

ברמן ממנה להבהיר, למראה הבעת אי-האמון שעל פניו, כי הוא נהנה גם נהנה מהיקורה והפירסום שהיו כרוכים בתפקידיו אלה, ועד כמה זה מחמיא לו כשמכונים מצלמות לעברו וצלמים נשכבים במוזות בלתי-נוחות, רק כדי להנציחו.

אפילו את ריגועי-הזוהר האלה. חי" ברמן מחדש בהבעה ובטון די מונוטוניים. אין הוא מצליח לשנע שהתככים הרבים שהוא ממרט לציטוט, והתככים הרבים עוד יותר שהוא מספר. שלא לציטוט! עברו. לידו, גם אם קילקלו לו חלום, פרי-אמצעים רבים. הוא מצליח להעביר, לעומת זאת, את ההרגשה שהוא חצי-בפנים חצי-בחוץ במישחק הזה, ולכן הוא משקיף ברגיעה על הנעשה. מנתח, בודק, צופה, לא מתרגש. לא לוקח ללב. הוא איש חזק, כך התרשמתי. קשה לשבור אותו. על כל מניס, לא ישבור אותו הנעשה במרכז הליברלי, שאותו הגה ושעליו עמל.

ברמן עם פת ושריר (1975) מה היה לי רע בליכוד?